
Vera Smole

Poimenovanja za kozolec ter njegov steber, late in stol v slovenskih narečjih

Pričujoči prispevek naj bi z narečnim gradivom, zbranim za Slovenski lingvistični atlas, in njegovo obdelavo s pomočjo metod lingvistične geografije pomagal tistim etnologom, ki si prizadevajo odkriti genezo slovenskega kozolca in razrešiti uganko o dvojnosti poimenovanja ter s tem morda tudi dvojnosti izvora oziroma razvoja. Izpeljana bo primerjava poimenovanj za 'kozolec' (splošni izraz), 'steber kozolca', 'late v kozolcu' in 'stol v kozolcu' v pomembnejši etnološki literaturi o kozolcu (A. Melik: 1931, M. Mušič: 1970, V. Hazler: 1987 in A. Cevc, J. Čop: 1993) in v omenjenem narečnem gradivu, pri čemer je treba upoštevati, da jezikovno gradivo včasih odraža samo poznavanje določenega predmeta ne pa nujno tudi njegovega obstoja.

Drawing on the dialectal material collected for the Slovene Linguistic Atlas, which was processed using the methods of linguistic geography, this paper aims at helping ethnologists who are researching the genesis of the Slovene hay-rack and trying to solve the riddle of the two main words used to denote it, which may hint at a dual source and development. The author has compared the terms for hay-rack («kozolec» is the general term), its poles, horizontal bars and «chair» in the major ethnological literature on the subject (A. Melik: 1931, M. Mušič: 1970, V. Hazler: 1987, and A. Cevc, J. Čop: 1993) and in the dialectal material mentioned above. However, linguistic material may sometimes reflect familiarity with a particular object, but not necessarily its existence.

Uvod

Ko dialektolog (ali kak drug jezikoslovec ali celo ljubitelj) razišče oziroma se vsaj seznanj z glasoslovno in vsaj deloma še z oblikoslovno ravnino nekega narečja (vsaj vrstni red bi moral biti tak), se med drugim lahko loti tudi intenzivnega zbiranja besedja posameznih krajevnih govorov s širšega ali ožjega območja. Pri tem ga lahko zanima besedje v celoti ali pa samo posamezni pomenski sklopi. V obeh primerih se

sreča s pojavi in predmetnostjo, ki so tudi predmet raziskovanja etnologov. Isti predmet raziskovanja – kljub različnim ciljem – pa zahteva poznavanje izsledkov obeh strok obema vrstama raziskovalcev in zato tudi tesno sodelovanje med njimi. Ta zahteva pa je – čeprav v škodo obeh strok – le malokdaj uresničena. Kljub velikim mukam etnologov, da bi prenesli živi jezik v pisanega oziroma ga čim boljše »uknjižili«, imajo njihovi tovrstni poskusi za dialektologa le omejeno uporabo.¹ Zdi se, da težave pri zapisovanju narečnih poimenovanj marsikdaj etnologa navedejo, da raje uporabi že znane oz. knjižne besede,² saj si le tako lahko razlagamo majhno število narečnih izrazov tudi tam, kjer bi jih pričakovali.

Kakor etnologa pa tudi dialektologa ne zanima samo *kaj* in *kako*, temveč tudi *kje*. Tako se je v okviru dialektologije razvila posebna veja, najpogosteje imenovana lingvistična geografija (tudi arealna lingvistika, v ESJ³ arealno jezikoslovje), katere rezultat so področni in nacionalni jezikovni atlasi⁴ in atlasi več jezikov.⁵ Slovenci – če izvzamemo Tesnièrejev Atlas dvojine v slovenščini in vključenost v ALE in OLA – svojega atlasa še nimamo, čeprav se gradivo zanj zbira že celo povojno obdobje.⁶ Obstaja pa obsežna kartoteka,⁷ ki je kljub svoji heterogenosti (različne transkripcije, časovne razlike zapisa tudi 40 let, različna usposobljenost zapisovalcev, samo delni zapisi) lahko bogat vir raznim jezikoslovnim pa tudi etnološkim raziskavam. Iz nje je tudi gradivo, na podlagi katerega sem izdelala štiri leksične (besedne) karte:⁸ 'kozolec' (splošno poimenovanje), 'steber kozolca', 'late v kozolcu' in 'stol v kozolcu'.⁹

1 Stanje v slovenskih narečjih in (deloma) v etnološki literaturi

Posebej poudarjam, da so priložene besedne karte jezikovne in ne karte obstoja obravnavanih predmetov,¹⁰ zato se poznavanje oziroma obstoj besede vedno ne ujema

¹ Etnologovi zapisi ponavadi ne zadostujejo za raziskovanje narečne glasovne in naglasne podobe, služijo pa lahko kot dobra osnova za raziskavo besedja (npr. za sestavo vprašalnic za raziskavo posameznih tematskih sklopov) in skladnje ter deloma besedotvorja.

² Strah pred kritiko jezikoslovcev (dialektologov) je odveč, če z njimi pravočasno vzpostavijo sodelovanje; to pa etnologi, ki se tega problema zavedajo, v obojestransko korist izvajajo.

³ J. Toporišič: *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992, str. 4: »Jezikoslovje, ki ga pri proučevanju jezika zanima predvsem zemljepisna razprostranjenost posameznih jezikovnih pojavov.«

⁴ Atlase s slovenskega jezikovnega območja do 1975 je pri nas predstavila S. Derganc, O slovenskih lingvističnih atlasih, *SR 24/2-3* (1976), 325-341.

⁵ Gl. S. Horvat, Evropski lingvistični atlas - ALE JIS 26/4 (1980/81), 150-151; Slovanski lingvistični atlas (OLA), gl. op. 8; Karpatski lingvistični atlas (OKDA), gl. V. Smole, O Karpatskem dialektološkem atlasu (OKDA), *JIS 35/6* (1989/90), 151-154.

⁶ Prim. T. Logar, O pripravah za slovenski lingvistični atlas, *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego* (Krakov), št. 60, Prace językoznawcze, 5. zv. (1963, 405-407; isti, Razvoj slovenske dialektologije kot lingvistične geografije po Franu Ramovšu, v *Zbornik slavističnega društva Slovenije*, Sedemdeset let slovenske slovenistike, Zborovanje slavistov ob stoletnici rojstva Frana Ramovša, Ljubljana 1991, 13-17. - Del slovenskega zahodnega jezikovnega prostora je vključen tudi v *Atlante storico-linguistico-etnografico friulano* (ASLEF), ki pa v slovenski strokovni literaturi še ni doživel ustrezne predstavitve.

⁷ Hrani, zbira in ureja jo Dialektološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

⁸ Tako se imenujejo karte, za katere je gradivo zbrano s pomočjo vprašanja »Kako se imenuje ...?«, za razliko od semantičnih (pomenskih) kart, za katere se po gradivu sprašuje »Kaj pomeni ...?«. Več o tipologiji leksično-besedotvornih kart gl. K. Kenda - Jež, V. Smole, Dosedanje delo in bližnji načrti Mednarodne komisije za sestavo Slovenskega lingvističnega atlasa (OLA), *SR 44/1* (1996), 94-105.

⁹ Več vprašanj v zvezi s kozolcem v vprašalnici za SLA žal ni. Pogrešamo zlasti vprašanja za razne vrste in dele kozolca, še zlasti za 'okno kozolca'.

¹⁰ Tako kar v petnajstih točkah (52, 85, 89, 103, 108-109, 128, 131, 146, 148, 155, 238, 295, 334, 380) pri vprašanju 'kozolec' odgovor dobimo, pri vprašanjih za sestavne dele pa je odgovor »kozolca ni«.

z dejanskim obstojem predmeta, beseda ima lahko celo drugačen pomen.¹¹ Taka situacija je pogosta na robu ozemlja, kjer nek predmet obstaja.¹² Vsekakor pa dajejo take karte dokaj zanesljivo in pregledno sliko poimenovanj za posamezne predmete in pojave, ki so hkrati neposredno primerljiva z izsledki etnoloških raziskav.¹³

1.1 Najbolj razširjeno poimenovanje za splošen pomen 'kozolec' je v slovenskih narečjih *kozolec* z naglasom na prvem ali drugem besednem zlogu, in sicer: v delu primorskih narečij, notranjsko, dolensko, belokranjsko, posavsko, štajersko, gorenjsko vzhodno od črte Tržič–Kranj ter v delu rovtarskih narečij.¹⁴ Koroško, primorsko od Kobarida do Tolmina in v Baški grapi ter v zahodnem delu Gorenjske se kozolcu reče *stog*, v Selški in Poljanski dolini, na Banjščicah (73, 90)¹⁵ in v Cerknem *kozel*,¹⁶ v delu Brd (83) in ob Soči (89, 90) *kozol*, posamično še *kozlovišče* (164, 168),¹⁷ *kozlovec* (345), *kazón* (85)¹⁸ in kot dvojica kozolcu še *harfa* (51-52).¹⁹

1.1.1 V vprašalnici za SLA vprašanja o raznih tipih kozolca ni, sicer pa iz izkušenj geografov in etnologov (Melik: 12, Hazler: 114-115) poznajo posebne označbe samo tam, kjer je v rabi več tipov, in še to predvsem tisti, ponavadi moški, ki sodelujejo pri izdelavi le-teh. Kljub temu pa so jih nekateri zapisovalci nekaj zabeležili oziroma opisali njegov videz ali način postavitve: *kranjski stog* 'kozolec s plaščem' (1), *stog* 'dvojni kozolec', enojnih ni (3), pravih kozolcev nimajo, na njival je *stog* (33), *stog* – pokrit, *kozolec* – nepokrit (38), *stog* – v vasi, *kozel* – na polju (73), *kozolec* – na njivi, brez strehe (75), *kozól* – postavijo ga na njivi (83), *stog* 'zidan kozolec', *kozel* (91), *kozolec*, *kozel* – pravih kozolcev nimajo (92), *kozel* – stoji na njivi, naredijo ga vsako leto sproti (94), *kozolec* – narejen za eno leto na njivi (98), *kozolec* – koli, ob katerih je razpeta žica ali pa tanjši prečni koli (103), *toplar* 'dvojnik' (159), *stog* 'vezan (zidan) kozolec', *kozel* (161), *kozolec* 'vezan k.', *kozlovišče* – preprost, brez strehe, stoji na njivi (164), *kozolec* – samčast, *vezan* (168), *stegnjen kozolec*, *kozolec s klofuto* (?), *toplar* (179), *stegnjen kozolec*, *toplar* (182), *toplar*, *kozel na berth*, *vezan kozel* (191), *kozolec z lopo* (toplar), vezanih kozolcev tu ni (211), *samček* 'stegnjeni kozolec' (234).

1.2 Podobno kot kozolec je najbolj razširjeno poimenovanje za njegov 'steber' *steber*²⁰ in sicer v koroškem ziljskem, gorenjskem selškem in vzhodno od črte Tržič–Kranj, v

¹¹ Tako se po vsem hribovju, ki obdaja Vipavsko dolino z JZ strani, pojavlja beseda *kozolec*, čeprav kozolcev kot takih tam ni; kozolec se namreč imenuje nekakšna lopa oziroma z burjine strani zavarovan nadstrešek, kamor spravljajo npr. kmetijske stroje, kjer se sušijo drva ipd. (ustna informacija mag. Sonje Horvat).

¹² Dobimo lahko npr. tak odgovor: *kozolec* (oz. ustrezno fonetično narečno obliko), v oklepaju pa: pri nas jih ni (109, 145, 148, 155, 205, 279, 290, 353), imajo jih druge (27) ali v hribih (97).

¹³ Gradivo o kozolcu iz 17., 18. in 19. stol. je zbral in v obsežni razpravi obdelal J. Stabej. Gradivo za obravnavo kozolca na Slovenskem, SE 6-7, 1953-1954, 35-72, v kateri je navedel in kritično ocenil vse dotodanje poskuse razlag poimenovanj kozolec in stog.

¹⁴ Pokrajinske oznake niso pojmovane strogo zemljepisno, ampak v smislu narečnih baz; prim. T. Logar, J. Rigler, Karta slovenskih narečij, Ljubljana, 1983.

¹⁵ Številka v oklepaju pomeni številko kraja v mreži za Slovenski lingvistični atlas; seznam teh krajev pa je moč najti v Prilogi I.

¹⁶ *Cevc*, Čop (str. 23) navajata *kozel*, t. j. kozolec brez strehe, ki stoji na polju, za porečje Soče nad Solkanom ter planote in hribovje vzhodno od Šentviške gore.

¹⁷ Razlaga zapisovalcev: Preprost kozolec brez strehe, postavi se na njivi.

¹⁸ Razlaga zapisovalca: Ima isto nalogo kot kozolec, le da je ves ograjen z deskami.

¹⁹ Melik (str. 23) za Podjuno in Pliberk navaja dvojno poimenovanje: *kozolec* – brez strehe, *stog* – topilar, tako tudi v našem gradivu: *stog* – pokrit, *kozolec* – nepokrit (38). Za Pohorje, Dravsko polje in Kozjak pa navaja *kozo* kot poimenovanje za zelo primitiven kozolec, česar pa v našem gradivu ni zaslediti.

²⁰ Tudi *steber* je lahko naglašen na prvem ali drugem zlogu; ker pa so zapisi v gradivu včasih v množini včasih v ednini, to na karti ni grafično prikazano.

večini rovtarskih (izjema je tolminsko), notranjskih, dolenskih in štajerskih narečij. Ponekod dobi *steber* še levi prilastek *kozolčen* (261, 302, 342) ali desne prilastke (*od kozolca* (142, 207, 209, 234, 268, 271, 273, 297, 305, 310, 323, 332), *pri kozolcu* (259), *v stogu* (1), *kozla* (208)). Na istem ozemlju, vendar na ožje omejenih področjih, se pojavlja še poimenovanja *baba* – okolica Ljubljane in Cerknice; *soha* – v delu osrednještajerskih narečij (335–336, 338); v mežiškem in severnopohorskem narečju posamično celo *koza* (43, 45, 55, 245); posamično v osrednjih narečjih (169, 279, 356) prevzeta beseda *faler* (iz nem. der Pfeiler); v Beli krajini prevladuje poimenovanje *stolp*,²¹ ki ga najdemo še ponekod ob meji s Hrvaško (308, 339, 386), z desnim prilastkom *kozolca* (285) ter *stolpec* (243). Na Gorenjskem je ob Savi skoraj do Kranja razširjeno poimenovanje *stožnik*, ob Tržiški Bistrici *stoževnik* (193, 204), v Bohinju *stogovec*, ponekod na Koroškem (7, 11) *stožnjak*, ponekod na Primorskem (74, 77, 95, 161) *stožje*, na vzhodnem Koroškem (43, 45, 55) ter na Dolenjskem v Stični *koza*.²² Zidani stebri na Tolminskem in v Baški grapi so *kolone*.²³ Precej je še posamičnih poimenovanj: *campak* (288), *filar* (15),²⁴ *harfa* (1), *kol* (75), *kolec* (100), *kolec od kozolca* (97), *okence* (?) (339), *opornjak* (245), *podstava* (215), *špirenci mn.* (331), *šprajc* (215–216), *štobic* (192), *štoc* (83), *štok* (339), *štolbek*²⁵ (231), *tram* (320).²⁶

1.2.1 Pričakovali bi – in tako navaja v glavnem tudi etnološka literatura²⁷ – da se za *steber* stoga (z izjemo zidanih) uporablja izpeljanka iz osnove »stog« na celotnem področju, kjer se *kozolec* tako imenuje. Vendar to – vsaj po našem gradivu – povsem ne drži. Da se zidani stebri v dolini Soče in Bače imenujejo drugače, je razumljivo. Manj razumljivo pa je, da najdemo poimenovanje *steber* tudi v ziljščini, kjer se *kozolcu* seveda reče *stog*. (Je vzrok v prodoru knjižne besede?) *Stog* ima torej kot svoj nosilni element lahko *stožnik*, *stožnjak*, *stogovec*, *steber* in *kolono*. Zanimivo pri tem je, da ima *stoževnik* lahko tudi *kozel* (204, 193), *stožje* pa *kozel* (92) in *kozolec* (74, 77, 92, 95). *Kozolec* ima poleg stebrov še *stolpe*, *sohe*, *falerje*, *koze* in *babe*. Pri zadnjem gre za prenos pomena z dela na celoto; *baba* se je prvotno, in ponekod (npr. 239) še danes, imenoval samo spodnji, na novo podloženi oziroma obnovljeni del stebra.

1.2.2 Ker ima v knjižnem jeziku²⁸ beseda *stog* drug pomen – *stog* 'kozolec' je označeno kot narečno gorenjsko –, namreč 'visoka stožčasta kopa, kopicica zlasti sena, slame' // 'debelejši kol na sredi kope, kopicice', si moramo ogledati, kako se taka kopicica imenuje v narečjih.²⁹

²¹ Mušičeva navedba (str. 71) *stope* - stebri po Beli krajini je napačno poknjizenje nar. oblike *stupi*; u < ol, zato so to *stolpi*.

²² Tako se imenuje tudi 'leseni *steber*' (med zidanimi) v Cerknem (166) - ustna informacija Karmen Kenda - Jež in 'krajša stran cvitra = kozolca na kozo' v Migolici pri Mirni na Dolenjskem.

²³ Da so zidani stebri *kolone*, leseni, ki slonijo ob njih in so vanje pritrjene late, pa *stebri* (tako Melik: 17–18), iz našega gradiva ni moč razbrati. Le enkrat najdemo ne povsem jasno opombo: *stebri* (zidani), *stožnik*, *stoževnik* (193).

²⁴ Z opombo, da se tako imenuje vsak zidani *steber*.

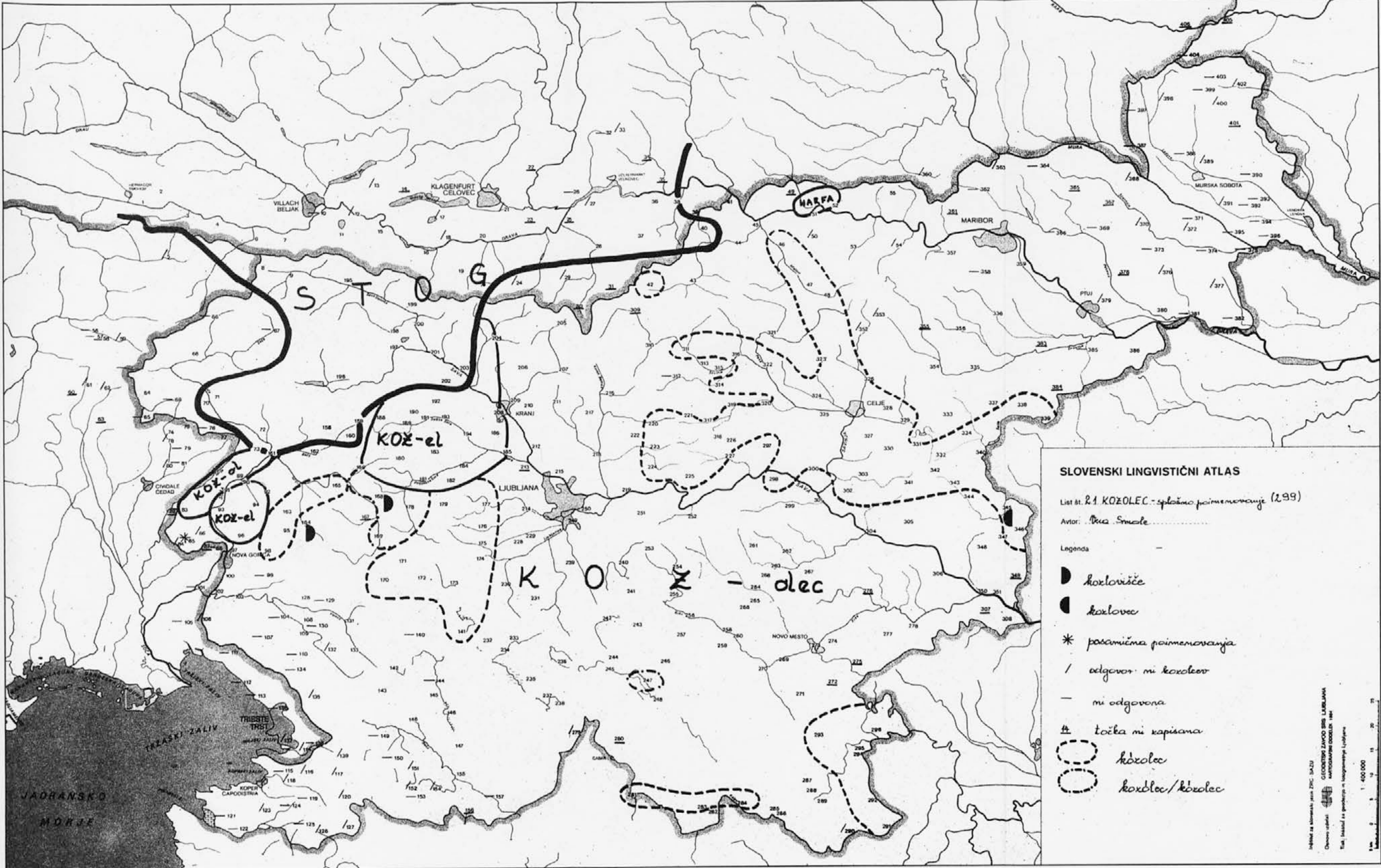
²⁵ Podobno se imenuje osrednji hodnik na kozolcu v Posavju (prim. Hazler: 124).

²⁶ *Šprajce* (kot najpogostejši izraz), *opore*, *oporje*, *podpore* in *držaj* navaja Melik (str. 10) kot 'podporne kole kozolca'; *podstava*, *nogo* in *babo* (kot najpogostejši izraz) pa kot 'obnovljeni spodnji del stebra'.

²⁷ Melik: 5: 'Tamkaj, kjer pravijo kozolcu - stog, imenujejo stebre tudi *stogovce* ali *stožnike*, na Goriškem *stožje*, a če so zidani, jih označujejo kot *kolone*.'

²⁸ SSKJ IV, 950. V knjižnem jeziku je torej prevladal splošni slovanski pomen stoga, to je 'kopicica'. Drugače Pleteršnik in (po njem?) Etimološki slovar slovenskega jezika.

²⁹ V vprašalnici za SLA se vprašanje glasi: 304. kopicica sena: a) za čez noč, b) za čez zimo. Ločitev na a in b je bila dodana kasneje, zato je mnogo odgovorov brez te delitve in tam, kjer pomenska razlaga ni dodana, ne vemo, kakšna kopicica je mišljena; verjetneje tista za čez noč.

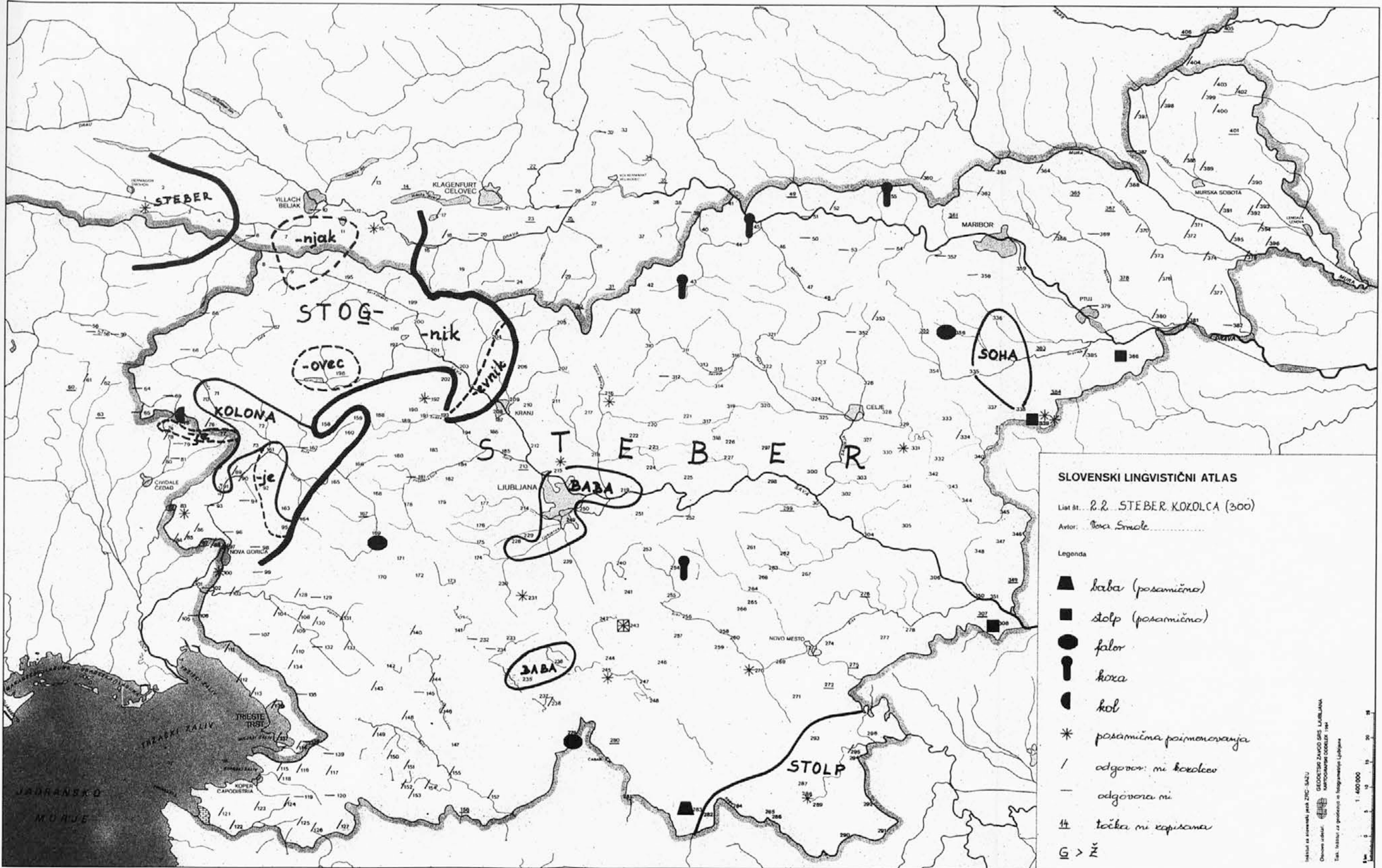
SLOVENSKI LINGVISTIČNI ATLAS

Liet št. 21 KOZOLEC - splošno poimenovanje (199)

Avtor: *Bruce Smole*

- Legenda
- ◐ *kozlovišče*
 - ◑ *kozlovec*
 - * *posamična poimenovanja*
 - / *odgovor ni kozleec*
 - *ni odgovora*
 - tt *točka ni napisana*
 - ⊖ *kozolec*
 - ⊙ *kozleec/kozlec*

Izdano na Univerziteti v Ljubljani, 1982. št. 21
 Geografski inštitut SRS, Ljubljana
 Kartografski zavod Miroslava Krleža, Ljubljana
 Št. 1: 1:400 000

SLOVENSKI LINGVISTIČNI ATLAS

Liet št. ... 22. STEBER KOZOLCA (300)

Avtor: *Boža Smole*

Legenda

- *baba (posamično)*
- *stolp (posamično)*
- *falor*
- *koca*
- *kol*
- *posamična poimenovanja*
- *odgovor: ni kodicev*
- *odgovora ni*
- *točka ni zapisana*
- *G > N*

Izdelal ga je inštitut pri IZS - SAZU
 Območje izdelal: GEODETSKO ZAVODIŠE LJUBLJANA
 Datum izdelave: MARČNOBESNOVSKO OBDOBLJE 1984
 Tisk: Inštitut za govedarstvo in kmetijsko mehaniko Ljubljana
 1:400 000

1.2.3 Najpogostejše poimenovanje za 'kup sena za čez noč' je *kopica*, v zahodnem delu slovenskega prostora *lonica*, za 'kup sena za čez zimo' pa *kopa*. Za precejšen del slovenskega prostora je v zapisih navedeno samo eno poimenovanje, pri čemer ni vedno jasno, ali gre za enako poimenovanje obeh vrst 'kupov sena' ali 'kopice za čez zimo' ne delajo. Kljub temu pa je iz gradiva moč razbrati, da je shranjevanje sena na odprtem bolj običajno tam, kjer kozolcev (s streho) ne poznajo; npr. v Prekmurju, na Krasu, v Benečiji, Reziji, ponekod na Notranjskem in Primorskem, medtem ko je vzrok takemu shranjevanju v osrednji Sloveniji (okolica Ljubljane v dolenski smeri, širša celjska okolica) zaradi bogatejšega pridelka pomanjkanje prostora na kozolcih, senikih in skednjih.

1.2.4 Opis splošnega poimenovanja (verjetneje manjšega kupa sena brez kola v sredi) bi bil po pokrajinah v grobem naslednji: koroško in dolensko *kopica*, primorsko in notranjsko *lonica*, belokranjsko *lovnica*,⁵⁰ gorenjsko *kup*, štajersko *plast*, severno štajersko tudi *hajfel* in panonsko *navel*. Posamična poimenovanja so še: *bagel* (388), *kupič* (43), *kupec* (66, 76, 186), *kopir* (51, 55, 357), *lončica* (127), *mandelc* (51), *oslica* (370, 404), *petrenca* (400) in *plastič* (388, 398).

1.2.5 Še bolj nas zanimajo poimenovanja 'kopice za čez zimo'. Ob najpogostejšem *kopa* (predvsem zahodno slovensko), *kopica* in *kopič* (štajersko), *bagla* in *oslica* (panonsko), najdemo na razmeroma majhnem področju v osrednji Sloveniji, predvsem v dolenski smeri, tudi poimenovanje *stog* (217, 249-251, 253, 255, 266, 283) – kozolec je tu *kozolec*, steber je *steber* ali *baba* (248, 283), kopica za čez noč pa *kopica*, *kup* (217) ali *lovnica* (283). Na področju, kjer *stog* rečejo kozolcu, se manjša kopica imenuje največkrat *kup*, večja pa *kopa*, splošno poimenovanje je *kup*, na koroškem tudi *kopa* in *kopica*. Žal v vprašalnici za SLA ni vprašanja tudi za poimenovanje 'debelejšega kola sredi kope, kopice', nekateri zapisi govorov pa kažejo, da se le ta imenuje *stožjé* (75, 79, 81), tudi *storžé* (62), njegovi štirje podporniki pa *stogi* (79, 81), medtem ko je *stog* pri Pleteršniku 1) *debel, močan in rogovilast kol, okrog katerega se žito, seno ali slama sklada: – okrog železnega droga (?) nagrmadena kopa, kopica* (1g) – *drv - grmada*; 2) *kozolec*; 3) *skedenj*; 4) pl. *stogi: štirje koli okrog stoga v tla zabiti, da kopa čvrsteje stoji*.⁵¹ Tudi glede na razmeroma majhno področje s pomenom stoga kot 'velikega kupa sena ali slame, včasih žita, ki se naloži navadno okrog navpično postavljenega močnega kola',⁵² se težko strinjamo s trditvijo:

-V onih predelih Slovenije, kjer se je ohranil pojem stoga v pomenu, sličnejšemu prvotni vlogi, je za novo napravo prevladala označba kozolec, a v onem predelu, kjer je označba stog prešla na novo napravo, na kozolec, se je prvotni pomen stoga izgubil, označba kozolec ali kozel odosno koza pa je ostala omejena na primitivno obliko brez strehe, a za prvotni stog so se uveljavile drugačne označbe kot kopa, kup itd. (Melik: 94).

1.3 Za knjižno 'late v kozolcu' je tudi v narečjih, še posebej osrednjih, najpogostejše poimenovanje *late*,⁵³ z levim prilastkom *kozolčne* (302) ali desnim (*od*) *kozolca* (97,

⁵⁰ Oboje iz neke starejše osnove **lovnica*, prim. ESSJ II, 150.

⁵¹ Pleteršnik II, 577.

⁵² Tako stog definira Melik: 92.

⁵³ Podobno ugotovil že Melik (str. 6): -Skoro po vsem Slovenskem se imenujejo late, ponekod, latve ali latvi (npr. na Dolenskem in Notranjskem), le redko rante (pri primitivnejših kozolcih).- Kot vidimo po narečnem gradivu, izraz *rante* le ni tako redek.

207, 209, 273, 297, 310, 323, 342), v kozolcu (314), kozla (208), v štantih (303). Predvsem na obrobju mu konkurira izraz *rante* in sicer: na jugu v Ložu in Starem trgu, Osilnici in pretežnem delu Bele krajine, na vzhodu na Bizeljskem in Kozjanskem, ob Savi med Radečami in Sevnico⁵⁴ ter v Mirnski dolini,⁵⁵ na severu pa ob avstrijsko-slovenski meji od Pece do Kozjaka.⁵⁶ V delu zahodne Dolenjske in ob Kolpi (283-284, 291) so to *létve* (240, 283-284, 291), *letvé* (239-241), *latvi* (233, 236), tudi *látve* (230, 291) in *latniki* (231), ponekod v Beli krajini pa *gantre* (288, 292) oz. *glantre* (291). Tu pa tam na Gorenjskem (198, 200), Dolenjskem (234, 235), ob Kolpi (285 – s prilast. *kozolca*, 286) ter v Halozah (386) srečamo izraz *remeljni*, ponekod na Gorenjskem (196, 201), na Koroškem (15) ter ob Sotli (340) pa *štange*. Veliko je še posamičnih poimenovanj: *brane* (197), *drot* (100), *kolci* (98), *lajšte* (238), *latniki* (231), *lege* (283), *matí* (195), *prečniki* (141), *prekelci* (173), *prekle* (305, 282), *rebra* (290), *šprajce* (1), *špraje* (19), *štafelni* (339), *trami* (45), *žlajferji* (45).

1.4 Osnovna delitev poimenovanj za 'stol v kozolcu' bi bila na dolensko *stol* – s precej pogostimi desnimi prilastki: *za podajati* (234, 254), *za z/-ob-devati* (231, 233, 244, 255), *za obkladanje* (191), *v kozlu* (208), *v kozolcu* (273, 288), *za v kozolec* (306, 262) in levim *zdevalni* (236) ter pomanjševalnicami *stolček* (249, 262), *stolec* (286, 291, 293-294, 346, 386), *stolec v kozolcu* (285), *stolik* (351), *stolica* (212) – ter štajersko, koroško ziljsko, vzhodno gorenjsko in zahodno rovtarsko *hlapec*, posamično tudi *kozel* (199, 262, 344).⁵⁷ Predvsem na Gorenjskem najdemo še poimenovanja *pruka* (158), *prucka* (206, 207, 211) oz. *pručka* (209, 210, 186) in *krošnja* (203, 204,⁵⁸ 229), medtem ko *odrnica* in še nekaj posamičnih poimenovanj: *brv* (182), *grušt* = večji drog (161), *klop* (162), *kolec* (96), *lojtre* in *deska* (163), *oder* (72-73, 165, 178⁵⁹), *ostrv* = lata (71),⁴⁰ *shod* (183, 192),⁴¹ *žrd* (70) ipd. označujejo drugačne vrste pripomoček za obdevanje, zdevanje oz. obkladanje. Za stol je še nekaj posamičnih poimenovanj: *cvizlovnik* (160), *predal* (339), *štolbuh* (327) in *žesel v kozolcu* (310). Iz karte je razvidno tudi prepletanje poimenovanj *stol* in *hlapec*, kar morda kaže na nekdanjo dvojnost in kasnejšo prevlado ubeseditvene motivacije⁴² ali glede na podobnost (stol) ali glede na funkcijo (hlapec).⁴³

⁵⁴ Tako tudi Hazler (str. 124).

⁵⁵ Informator iz Migolice pri Mirni je pojasnil dvojno poimenovanje *lata*: *ranta*z njuno različno obliko - *lata* je po prerezu štirioglasta, obtesana, *ranta* pa okrogla, samo olupljena. Prim. V Smole: Tesarska terminologija v Mirnski dolini, *Jezikoslovni zapiski* 2, ZRC SAZU: Ljubljana 1995, 227-240. Podobno tudi Melik (str. 24): *rante* - okrogle late.

⁵⁶ Z oznako *star.* kot dvojnica k late tudi v Gorenji Trebuši (164).

⁵⁷ Prim. Melik (str. 7): -Po večini Slovenskega mu pravijo hlapec, ponekod, stol ali zdevalni stol, pa tudi kozel (okolica Tržiča, Vrhnike).-

⁵⁸ Enak podatek imamo tudi za Trzič.

⁵⁹ Razlaga zapisovalke: *oder* - deska na dveh lestvah.

⁴⁰ Morda je tu mišljena (primitivnejša?) oblika lestve z eno samo pokončno letvijo, ki se na vrhu zaključuje s kľuko, spodaj pa z rogovilo, in prečniki, kot jo uporabljajo za obiranje sadja npr. v Koprivi na Krasu (ustna informacija dr. Milka Matičetova) in ponekod po Gorenjskem (ustna informacija mag. Francke Benedik). Prim. še: *ostruška* 'lestev iz debla, ki ni povsem okleščeno'; južna Srbija (Skok II, 573).

⁴¹ Mušič (str. 37) navaja *shod* - namesto stola tudi za Stare Fužine.

⁴² V jezikovnih atlasih obstajajo tudi t.i. motivacijske (utemeljitvene) karte, ki naj bi pokazale različne motivacije pri ubeseditvi kartografirane stvari. Za primer lahko vzamemo npr. gradivo za OLA, in sicer poimenovanja za 'prvi kos kruha, odrezan od hleba'. Narečja slovanskih jezikov tvorijo poimenovanja za to a) glede na podobnost s čim (besede s koreni -*rog*, *čel*-, *pet*- itd), b) glede na kraj nahajanja (koreni *vrh*-, *kraj*-, *kon*-), c) glede na dejavnost (koreni *rez*-, *rob*-) in č) glede na lastnost (koren *suh*-). Prim. K. Kenda - Jež, V. Smole: Dosedanje delo... (Op. 8).

1.5 Kot vidimo, gre veliko število poimenovanj za posamezne dele na račun prevzetih besed. Kljub temu pa je v gradivu zaslediti kar nekaj novih domačih besed – predvsem izpeljank iz sicer znanih osnov; kar nekaj besedam pa bi lahko pripisali še dodaten pomen.⁴⁴ Tako za pomen 'steber kozolca' poleg zapisanih v slovarjih najdemo še *kozolčnjak*, *stogovec*, *stoževnik*⁴⁵ in *stožnjak*, ta pomen pa imata še besedi *koza* in *opornjak*. 'Late v kozolcu' se imenujejo tudi *matí* in *prekeljc*, to pomenijo tudi besede *látniki*, *látve* in *lege*. 'Stol v kozolcu' je lahko tudi *cvizlovnik*⁴⁶ in *stolik*,⁴⁷ isti dodatni pomen pa lahko pripišemo še besedam *brv*, *krošnja*, *oder*, *odernica*, *predal*, *pručka*, *pruka*, *prukica*, *shod*, *stolček*, *stolec* in *stolica*.

2 Sklep

Številčnost različnih poimenovanj za kozolec, njegove sestavne dele in nekatere pripomočke v slovenskih narečjih po svoje govori o pomembnosti te stavbe v slovenskem kmečkem gospodarstvu. Kljub nekaterim tehtnim monografijam⁴⁸ in razpravam⁴⁹ se zdi, da se v narečjih skriva še mnogo bogastva ravno pri poimenovanjih sestavnih delov (predvsem vezanega kozolca). Ta utegnejo marsikaj povedati tudi o njegovi starosti, še posebej v primerjavi s poimenovanji za sestavne dele drugih lesenih stavb

⁴⁴ Za enak -problem-, torej motivacije pri ubeseditvi, gre verjetno tudi pri različnih v poimenovanju kozolca: glede na podobnost s čim (koren koz-), medtem ko sta pri stogu vsaj dve možnosti: glede na funkcijo (shranjevanje) in za prenos poimenovanja z dela (opora, nosilni del) na celoto. - V zgoraj omenjeni razpravi Stabej (str. 66) pritrjuje Popoviču, ki da je -prvi pravilno sklepal, da je dobil kozovec - kozolec ime od oporja kot pars pro toto, t.j. od poševnih opornih drogov ali kolov, ki so jim rekli Slovenci koza, kozel, že kar pomnijo.- Bolj pomembno kot vprašanje, ali je poimenovanje kozolec nastalo po motivaciji glede na podobnost ali po zamenjavi dela za celoto, je vprašanje, ali gre pri različnih poimenovanjih *kozolec* : *stog* res za njuno različno genozo ali - kot rečeno - samo za različno motivacijo pri ubeseditvi.

⁴⁵ Kot 'nove' besede in 'dodatni' pomeni so mišljeni tisti, ki jih ne zasledimo v osrednjih slovarskih delih: Pleteršniku, SSKJ, Besedišču slovenskega jezika (BSJ) in ESSJ.

⁴⁶ Beseda je sicer v BSJ zapisana, vendar ne vemo njenega pomena.

⁴⁷ Osnova je sicer nem. (Zwiesel 'nekaj viličaste oblike'), pripone pa povsem slovenske.

⁴⁸ Glej opombo 45.

⁴⁹ V prvi vrsti je to Melikova *Kozolec na Slovenskem*, kjer najdemo tudi največ narečnih poimenovanj v zvezi s kozolcem, čeprav v opombi pravi: -Opozoriti moram, da nisem imel namena zbrati vseh izrazov za posamezne dele kozolca niti vseh označb za vse tipe in variante kozolca. Spričo bogate raznolikosti, ki vlada v tem pogledu, se mora tu in v naslednjem računati, da je v živi ljudski govornici še obilo izrazov, ki tu niso zbrani in objavljeni.- Kljub nekaj nerodnostim pri uknjiževanju narečnih izrazov je v tem pogledu dragocena Cevc-Čopova knjiga *Slovenski kozolec*, saj s sliko pove, kar iz besednih opisov včasih lahko samo ugibamo. Več razočaranja nam prinese Mušičeva *Arhitektura slovenskega kozolca*, kjer bi upravičeno pričakovali več narečnih poimenovanj za posamezne dele in tipe kozolca; še največ tega najdemo na priloženih terenskih skicah. Pirkovičeva razprava O nastanku žitnega kozolca se posveča samo dejavnikom, ki naj bi v 17. stol. povzročili nastanek slovenskega kozolca, pri tem pa ga poimenovanja za vrste ali dele kozolca ne zanimajo.

⁵⁰ Narečne raznolikosti poimenovanj se je dobro zavedal in jih dokaj ustrezno popisal Hazler v razpravi *Kozolci ob Savi*, kar mu je bilo spričo omejenosti prostora v primerjavi s prej omenjenimi monografijami bistveno olajšano. - Nepogrešljiva je tudi Stabejeva razprava *Gradivo za obravnavo o kozolcu na Slovenskem*, ki zajema večino starejših zapisov o kozolcu (manj o njegovih delih in tipih).

(skednja, kašče, hleva ...).⁵⁰ Raziskava le-teh bi morala biti ena od prihodnjih nalog obeh strok.⁵¹

Priloge

1. Seznam krajev v mreži za Slovenski lingvistični atlas⁵²

1 Brdo/Egg, 2 Borlje/Förolach, 3 Blače/Vorderberg, 4 Ziljska Bistrica/Feistritz Gail, 5 Ukve/Ugovizza, 6 Podkloster/Arnoldstein, 7 Rikarja vas/Rückersdorf, 8 Rateče, 9 Kranjska Gora, 10 Marija na Zilji/Maria Gail, 11 Loče/Latschach, 12 Podravlje/Föderlach, 13 Kostanje/Köstenberg, 14 Dholica/Techelsberg, 15 Breznica/Friessnitz, 16 Sveče/Suetschach, 17 Hodiše/Keutschach, 18 Čahorče/Tschachoritsch, 19 Slovenji Plajberk/Windisch Bleiberg, 20 Žihpolje/Maria Rain, 21 Žrelec/Ebenthal, 22 Timenica/Timenitz, 23 Radiše/Radsberg, 24 Sele/Zell Pfarre, 25 Mohliče/Möchling, 26 Tinje/Tainach, 27 Škocijan/St. Kanzian, 28 Žitara vas/Sittersdorf, 29 Obirsko/Ebriach, 30 Bela/Vellach, 31 Lepena/Leppen, 32 Djekše/Diex, 33 Kneža/Grafenbach, 34 Grebinj/Griffen, 35 Ruda/Ruden, 36 Rinkole/Rinkolach, 37 Globasnica/Globasnitz, 38 Vidra vas/Wiederndorf, 39 Belšak/Weissenstein, 40 Šentanel, 41 Labeliče, 42 Koprivna, 43 Črna na Koroškem, 44 Ravne na Koroškem, 45 Dobrova pri Dravogradu, 46 Pameče, 47 Brda /pod Pohorjem/, 48 Straže /pri Mislinji/, 49 Pernice, 50 Sv. Primož na Pohorju, 51 Vuzenica, 52 Radlje ob Dravi, 53 Ribnica na Pohorju, 54 Lovrenc na Pohorju, 55 Zgornja Kapla, 56 V Bili/S. Giorgio, 57 Njiva/Gniva, 58 Ososjane/Osseacco, 59 Solbica/Stolvizza, 60 Flipan/Flaipano, 61 Bardo/Lusevera, 62 Viskorša/Monteperta, 63 Dolnja Černjeja/Cergneu inf., 64 Breginj, 65 Robidišče, 66 Log pod Mangartom, 67 Trenta, 68 Bovec, 69 Kred, 70 Kobarid, 71 Drežnica, 72 Zatočmin, 73 Čiginj, 74 Marsin/Marseli, 75 Matajur/Montemaggiore, 76 Livek, 77 Dreka/Drenchia, 78 Podbonesec/Pulfero, 79 Jeronišče-Sovodnje/Ieronizza-Savogna, 80 Špeter Slovenov/S. Pietro al Natisone, 81 Ošnje/Osgnetto, 82 Mirnik/Mernicco, 83 Brdice pri Kožbani, 84 Medana, 85 Kozana, 86 Kojsko, 87 Števerjan/S. Floriano del Collio, 88 Oslavje/Oslavia, 89 Ročinj, 90 Avče, 91 Kanal, 92 Kal nad Kanalom, 93 Deskle, 94 Podlešče, 95 Lokve, 96 Grgar, 97 Solkan, 98 Trnovo, 99 Šempas, 100 Šempeter pri Gorici, 101 Sovodnje/Savogna d'Isonzo, 102 Miren, 103 Renče, 104 Branik, 105 Doberdob/Doberdo del Lago, 106 Opatje selo, 107 Komen, 108 Šmarje, 109 Štanjel, 110 Kopriva, 111 Mavhinje/Malchina, 112 Križ/S. Croce, 113 Prosek/Prosecco, 114 Boljunc/Bagnoli d. Rosandra, 115 Plavje, 116 Osp, 117 Prešnica, 118 Dekani, 119 Kubed, 120 Podgorje, 121 Korte (Dvori) nad Izolo, 122 Krkavče, 123 Pomjan, 124 Lopar, 125 Trebeše, 126 Sočerga, 127 Rakitovec, 128 Skrilje, 129 Ajdovščina, 130 Gabrje, 131 Vipava, 132 Štjak, 133 Podnanos, 134 Dutovlje, 135 Sežana, 136 Opčine/Villa Opicina, 137 Kolonkovec/Trst/Trieste, 138 Draga pri Trstu/Draga S. Elia, 139 Hrpelje, 140 Bukovje, 141 Planina, 142 Razdrto, 143 Senožče, 144 Matenja vas, 145 Slavina, 146 Klenik, 147 Knežak, 148 Dolnja Košana, 149 Barka, 150 Tatre, 151 Pregarje, 152 Hrušica, 153 Podgrad, 154 Sabonje, 155 Trnovo, 156 Jelšane, 157 Podgraje, 158 Rut, 159 Podbrdo, 160 Porezen, 161 Most na Soči, 162 Grahovo ob Bači, 163 Čepovan, 164 Gorenja Trebuša, 165 Šebrelje, 166 Cerčno, 167 Kanomlja, 168 Laniše, 169 Idrija, 170 Črni vrh, 171 Godovič, 172 Hotedrščica, 173 Logatec, 174 Vrhnika, 175 Mala Ligojna, 176 Horjul, 177 Polhov Gradec, 178 Selo pri Žireh, 179 Lučine, 180 Leskovic, 181

⁵⁰ Nekaj (glede na domače in prevzete besede) bi se dalo sklepati že iz avtoričnega prispevka Tesarska terminologija v Mirnski dolini, vendar bi za kaj bolj določnega potrebovali večje število takih popisov na različnih koncih ozemlja s kozolci.

⁵¹ Potrebo po hitrem zbiranju narečnega (= živega) besedja je spomladi leta 1992 obudil M. Matičetov; nato se je sprevrgla v pravo polemiko v Delovih književnih listih (poleg Matičetova sta v njej sodelovala F. Benedik in P. Weiss). Po referatu Zrno do zrna M. Matičetova v lingvističnem krožku na FF in debati, ki mu je sledila, je nastal *avtorični* epilog Vseslovenski narečni slovar: da ali ne (*JIS* 38/6 (1992/93, 233-235)). Na potrebo po zbiranju narečnega besedja opozarja v uvodnih in zaključnih mislih v članku Nekaj opazk k osvetlitvi cerkljansko-tolminskega besedišča v SSKJ (*Jezikoslovni zapiski* 1 (1991), 173-179) tudi S. Torkar. Ponovno je zamisel oživila na zborovanju slavistov oktobra 1994 v Krškem, vendar, žal, v isti sapi tudi zamrla.

⁵² Krajevna imena iz seznama je po Atlasu Slovenije iz 1985 uskladila mag. Francka Benedik.

Gorenja vas (Poljane), 182 Bukov vrh, 183 Javorje, 184 Gabrk, 185 Pungert, 186 Žabnica, 187 Zgornje Bitnje, 188 Zgornja Sorica, 189 Zali Log, 190 Podlonk, 191 Železniki, 192 Dražgoše, 193 Selca, 194 Praprotno, 195 Dovje, 196 Srednja vas v Bohinju, 197 Bohinjska Bela, 198 Zgornje Gorje, 199 Javornik-Jesenice, 200 Breg /pri Zasipu/, 201 Radovljica, 202 Kropa, 203 Ljubno, 204 Lom pod Storžičem, 205 Zgornje Jezersko, 206 Bašelj, 207 Kokra, 208 Stražišče-Kranj, 209 Primskovo-Kranj, 210 Šenčur, 211 Cerklje na Gorenjskem, 212 Valburga, 213 Preska-Medvode, 214 Dobrova, 215 Zgornje Gameljne, 216 Črna pri Kamniku, 217 Tunjice, 218 Srednje Jarše, 219 Dolško, 220 Stebljevek, 221 Okrog pri Motniku, 222 Obrše, 223 Krašnja, 224 Moravče, 225 Vače, 226 Čemšenik, 227 Izlake, 228 Plešivica, 229 Vnanje Gorice, 230 Borovnica, 231 Rakitna, 232 Rakek, 233 Begunje pri Cerknici, 234 Cerknica, 235 Lipsenj, 236 Nova vas, 237 Stari trg pri Ložu, 238 Vrhnika pri Ložu, 239 Ig, 240 Grosuplje, 241 Velika Račna, 242 Rašica, 243 Podgorica, 244 Sv. Gregor, 245 Sodražica, 246 Kolenča vas, 247 Ribnica, 248 Dolenja vas, 249 Rudnik-Ljubljana, 250 Studenec-Ljubljana, 251 Janče, 252 Šmartno pri Litiji, 253 Gorenje Brezovo, 254 Stična, 255 Muljava, 256 Zagradec, 257 Ambrus, 258 Žužemberk, 259 Malo Lipje, 260 Mačkovec pri Dvoru, 261 Tihaboj, 262 Šentrupert, 263 Mirna, 264 Trebnje, 265 Gorenji vrh pri Dobrniču, 266 Dobrnič, 267 Mokronog, 268 Brezovica pri Mirni, 269 Vavta vas, 270 Podhosta, 271 Uršna sela, 272 Koroška vas, 273 Novo mesto, 274 Smolenja vas, 275 Gabrje, 276 Zavinek, 277 Sela pri Šentjerneju, 278 Kostanjevica na Krki, 279 Babno Polje, 280 Draga, 281 Osilnica, 282 Delač (Vas pri Kostelu), 283 Banja Loka, 284 Spodnja Bilpa, 285 Predgrad, 286 Stari trg ob Kolpi, 287 Dobliče, 288 Dragovanja vas, 289 Dragatuš, 290 Vinica, 291 Preloka, 292 Adlešiči, 293 Vavpča vas, 294 Podzemelj, 295 Grm pri Podzemlju, 296 Metlika, 297 Planinska vas, 298 Dobovec pri Trbovljah, 299 Svibno, 300 Turje, 301 Radeče, 302 Lokavec, 303 Žigon, 304 Sevnica, 305 Ložice, 306 Leskovec pri Krškem, 307 Dobeno, 308 Velika Dolina, 309 Solčava, 310 Luče, 311 Ljubno ob Savinji, 312 Gornji Grad, 313 Meliške, 314 Kraše ob Dreti, 315 Nizka vas, 316 Mozirje, 317 Motnik, 318 Šentgotard, 319 Vransko, 320 Gomilsko, 321 Šoštanj, 322 Rečica ob Paki, 323 Črnova, 324 Ložnica pri Žalcu, 325 Kasaze, 326 Vojnik, 327 Svetina, 328 Proseniško, 329 Šentjur pri Celju, 330 Breze, 331 Slivnica pri Celju, 332 Žusem, 333 Zadrže, 334 Zibika, 335 Poljčane, 336 Spodnja Polskava, 337 Ratanska vas, 338 Tlake, 339 Dobovec pri Rogatcu, 340 Podčetrtek, 341 Planina pri Sevnici, 342 Prevorje, 343 Pilštajn, 344 Kozje, 345 Bistrica ob Sotli, 346 Zg. Sušica, 347 Pišece, 348 Sromlje, 349 Kapele, 350 Šentlenart-Brežice, 351 Mostec, 352 Vitanje, 353 Skomarje, 354 Žiče, 355 Oplotnica, 356 Zafoš-Spodnja Ložnica, 357 Lobnica, 358 Pivola na Pohorju, 359 Miklavž na Dravskem Polju, 360 Lučane/Leutschach, 361 Zgornji Slemen, 362 Zgornja Kungota, 363 Šentilj v Slovenskih Goricah, 364 Zgornja Velka, 365 Kremberk, 366 Spodnja Voličina, 367 Negova, 368 Črešnjevci, 369 Brengova, 370 Videm, 371 Veržej, 372 Križevci pri Ljutomeru, 373 Bučkovci, 374 Ljutomer, 375 Gibina, 376 Tomaž pri Ormožu, 377 Miklavž pri Ormožu, 378 Juršinci, 379 Podvinci, 380 Cvetkovci, 381 Ormož, 382 Središče ob Dravi, 383 Ptujška Gora, 384 Žetale, 385 Podlehnik, 386 Cirkulane, 387 Cankova, 388 Gorica, 389 Martjanci, 390 Strehovci, 391 Beltinci, 392 Gomilice, 393 Nedelica, 394 Velika Polana, 395 Gornja Bistrica, 396 Hotiza, 397 Večeslavci, 398 Grad, 399 Gornji Petrovci, 400 Križevci, 401 Kančevci, 402 Šalovci, 403 Markovci, 404 Gornji Senik/Felsőszélnék, 405 Slovenska vas/Rábatótfalu, 406 Ženavci/Jennersdorf.

2. Besedne karte⁵³

2.1 299 *kozolec* (splošno poimenovanje)⁵⁴

2.2 300 *steber kozolca*

2.3 301 *late kozolca*

2.4 302 *stol v kozolcu*

Literatura:

Tone CEVC, Jaka ČOP: *Slovenski kozolec /Slovene Hay-rack/*, Žirovnica: Agens, 1993.

ESSJ = Etimološki slovar slovenskega jezika I, II, III.

Vito HAZLER: Kozolci ob Savi. *Traditiones* 16 (1987), Ljubljana: SAZU, 97-134.

Karmen KENDA - JEŽ, Vera SMOLE: Dosedanje delo in bližnji načrti Mednarodne komisije za sestavo Slovanskega lingvističnega atlasa (OLA), *SR* 44/1 (1996), 94-105.

Anton MELIK: *Kozolec na Slovenskem*. Ljubljana, 1931.

Marjan MUŠIČ: *Arhitektura slovenskega kozolca*. Ljubljana, 1970.

Ivo PIRKOVIČ: O nastanku žitnega kozolca, *SE XVI-XVII* (1963-1964), 289-305.

PLETERŠNIK = Maks PLETERŠNIK: *Slovensko-nemški slovar I-II*. Ljubljana, 1895.

SKOK = Petar SKOK, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I-IV*.

Vera SMOLE: Tesarska terminologija v Mirnski dolini, *Jezikoslovni zapiski* 2 (1995), Ljubljana: ZRC SAZU, 227-240.

SSKJ = Slovar slovenskega knjižnega jezika I-V.

Jože STABEJ: Gradivo za obravnavo kozolca na Slovenskem, *SE* 6-7, 1953-1954, 35-72.

Jože TOPORIŠIČ: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.

⁵³ Način kartografiranja je kombinacija napisnih in znakovnih kart. Debelejša črta, t.i. izoleksa, ločuje dvoje prevladujočih poimenovanj, kot so *stog - kozolec*, *stog(-nik, -evnik, -ovec, -njak, -je ...)* - *steber, late - rante* in *stol - hlapec*. Tanjše neprekinjene črte omejujejo posamezne lekseme s krajevno bolj omejeno rabo, prekinjene pa različne pripone. Geometrijski znaki (razvozljani so v legendi) pomenijo razpršena poimenovanja, ki se pojavljajo zunaj področja, zamejenega z izolekso, ali njihove posamezne besedotvorne različice. Zvezdica označuje enkrat pojavljajoče se lekseme z osnovo, ki jo znak predstavlja (glej legendo). Vedno je zaznamovan odgovor 'predmeta ni, ga ne poznajo', in sicer z znakom /, kot tudi manjkajoč odgovor / z znakom /, kar včasih, ne pa vedno, pomeni isto. K vsem praznim mestom ob številkah krajev moramo torej pripisati s tiskanimi črkami zapisan leksem, ki ga zamejuje izoleksa. Kadar ta -seka- številko, to pomeni, da sta v tej točki zapisana dva (lahko tudi več) leksema. Točke, ki imajo ob sebi tudi geometrijske znake, imajo lahko eno ali dvoje (lahko tudi več) poimenovanj za kartografirano stvar, in sicer tisto, ki ga zaznamuje izoleksa, in drugo, ki ga predstavlja znak, ali samo to zadnje. To vemo po položaju znaka: če stoji levo od številke, je navedeno samo to, če pa desno, spodaj ali zgoraj (glede na prostorsko možnost!), pa je to dvojnica leksemu, zamejenemu z izolekso.

Na karti so torej upoštewane besedne in besedotvorne razlike, ne pa tudi fonetične. Besede so fonetično poknjžene, pri čemer so upoštewane narečne razvojne zakonitosti. Pri karti 1.2 *kozolec* je pri leksemu *kozolec* s črtkano črto označeno področje, kjer je bil izveden umik naglasa in je beseda sedaj naglašena na prvem zlogu. Veliko krajev izkazuje dvojno naglaševanje (omejeni so s črto pika-črta ali pa jih črtkana črta seka), kar govori o živosti tega pojava. Naglasno mesto bi bilo zanimivo ugotoviti tudi pri leksemu 'steber', vendar gradivo tega ne dopušča (zapisane so namreč različne oblike glede na število in včasih tudi sklon).

⁵⁴ Številke 299-302 pomenijo zaporedne številke vprašanj v vprašalnici za Slovenski lingvistični atlas.

*Summary***Terms for the Hay-rack, its Bars, Poles and "Chair" in Slovene Dialects**

The paper processes the material collected for the Slovene Linguistic Atlas by using the methods of linguistic geography as a branch of dialectology, presenting the terms for "hay-rack", "hay-rack bars", "poles" and "chair" and their geographical distribution. In view of the fact that two words ("kozolec" and "stog") are used to designate a hay-rack, the author points out (as Popovič and Stabej have done before her) that two factors may have influenced their genesis: the similarity to a particular object (the root "koz-") and the function of storage (the root "stog-"). She also takes into account the terms for a hay stack left overnight and over the winter, and on the basis of available, though unfortunately insufficient evidence, the term for the central pole.

Because of the specific features of the Slovene hay-rack, especially the bound kind, and in view of the different terms used to denote it in Slovene dialects, it would be useful to research in greater detail the terminology for its components, which could be a (joint?) task of both ethnologists and dialectologists.